

ပြည်ထောင်စုတိုင်းရင်းသား မဂ္ဂဇင်း

အတွဲ (၁) အမှတ် (၁) ဆောင်းပါး

တိုင်းရင်းသားစာပေ ယဉ်ကျေးမှုများကို ဥပဒေအရ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်တွင် တိုင်းရင်းသား ၁၃၅ မျိုး အတူတကွ မှီတင်းနေထိုင်ကြကြောင်း သမိုင်းကြောင်းအရဖြစ်စေ၊ ဥပဒေကြောင်းအရဖြစ်စေ၊ အတည်ပြုထားသည်ကို အများသိရှိကြပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း ၁၃၅ မျိုးတွင် အသေးစိတ်သတ်မှတ်ချက်အရ ကချင်တိုင်းရင်းသားတွင် လူမျိုးစု ၁၂ မျိုး၊ ကယားတိုင်းရင်းသားတွင် လူမျိုးစု ၉ မျိုး၊ ကရင်တိုင်းသားတွင် လူမျိုးစု ၁၁ မျိုး၊ ချင်းတိုင်းရင်းသားတွင် လူမျိုးစု ၅၃ မျိုး၊ ဗမာတိုင်းရင်းသားတွင် လူမျိုးစု ၉ မျိုး၊ မွန်တိုင်းရင်းသားတွင် လူမျိုးစု ၁ မျိုး၊ ရခိုင်တိုင်းရင်းသားတွင် လူမျိုးစု ၇ မျိုး၊ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားတွင် လူမျိုးစု ၃၃ မျိုး ပါရှိလေသည်။

၁။ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ

၂၀၀၈ ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ တိုင်းရင်းသားရေးရာ နှင့် ပတ်သက်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို သုံးသပ်ပါက ပုဒ်မ ၂၂ တွင်-

“ နိုင်ငံတော်သည် -

- (က) တိုင်းရင်းသားများ၏ စကား၊ စာပေ၊ အနုပညာ၊ ယဉ်ကျေးမှုတို့ကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန် ကူညီဆောင်ရွက်မည်။
- (ခ) တိုင်းရင်းသားအချင်းချင်း စည်းလုံးညီညွတ်ရေး၊ ချစ်ကြည်လေးစားရေးနှင့် ရိုင်းပင်းကူညီရေးတို့ တိုးတက်ဖြစ်ထွန်းစေရန် ကူညီဆောင်ရွက်မည်။
- (ဂ) တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးမှု နည်းပါးနေသည့်တိုင်းရင်းသားများ၏ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ စီးပွားရေး၊ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး စသည်တို့ပါဝင်သော လူမှုစီးပွားရေး တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေး အတွက် ကူညီဆောင်ရွက်မည်။

ပုဒ်မ ၃၈၇ တွင် -

“ နိုင်ငံသားတိုင်းသည် ပြည်ထောင်စုစိတ်ဓာတ်ကို အခြေခံ၍ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအချင်းချင်း စည်းလုံးညီညွတ်ရေးနှင့် ပြည်သူတစ်ရပ်လုံး အေးချမ်းသာယာရေးတို့အတွက် ကြိုးပမ်းအားထုတ်ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိသည် ” ဟု အတိအလင်းပြဋ္ဌာန်းပါရှိပါသည်။

ထို့ကြောင့် တိုင်းရင်းသားနှင့် မျိုးနွယ်စု ၁၃၅ မျိုးစလုံးသည် လူမျိုးကြီး လူမျိုးငယ် မခွဲခြား တန်းတူရည်တူ အေးအတူပူအမျှ သဟဇာတညီညွတ်စွာ နေထိုင်သော မြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီးအဖြစ် ရည်မှန်းတည်ထောင်ထားကြသော နိုင်ငံတော်ဖြစ်ပါသည်။

၂။ တိုင်းရင်းသားရေးရာ တည်ဆဲဥပဒေများ

အခြေခံဥပဒေပါ တိုင်းရင်းသားရေးရာမူဝါဒဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လက်တွေ့ အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရန် အထောက်အကူပြုပေးမည့် ဥပဒေများကို ဥပဒေပြုအဖွဲ့ အစည်းများနှင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရက ပြဋ္ဌာန်းအတည်ပြုပေးရသည်ဖြစ်ရာ တိုင်းရင်းသားရေးရာ အထွေထွေကိစ္စတို့နှင့်သက်ဆိုင်သော တည်ဆဲ အဓိကဥပဒေများမှာ -

- ၁၉၈၂ ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံသားဥပဒေ
(လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက စီမံခန့်ခွဲသည်)
- ၁၉၉၃ ခုနှစ်၊ နယ်စပ်ဒေသနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဥပဒေ
(နယ်စပ်ရေးရာ ဝန်ကြီးဌာနက စီမံခန့်ခွဲသည်)
- ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် ဥပဒေ
(တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများရေးရာ ဝန်ကြီးဌာနက စီမံခန့်ခွဲသည်)
- ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ရှေးဟောင်းဝတ္ထုပစ္စည်းများ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေ
(ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာနက စီမံခန့်ခွဲသည်)
- ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ရှေးဟောင်းအဆောက်အဦများ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေ
(ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာနက စီမံခန့်ခွဲသည်)
- ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ် ဒေသများကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရေး ဥပဒေ
(ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာနက စီမံခန့်ခွဲသည်)
- ၂၀၁၉ ခုနှစ် ၊ စာပေနှင့် အနုပညာမူပိုင်ခွင့် ဥပဒေ + Myanmar Copyright Act 1914
(စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက စီမံခန့်ခွဲသည်) တို့ဖြစ်ကြပေသည်။

အဆိုပါ ဥပဒေများအနက် တိုင်းရင်းသားများ၏ ရိုးရာ စာ၊ စကား၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ အနုပညာ အမွေအနှစ်အရပ်ရပ်များကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သော သိသင့် သိမှတ်ဖွယ်ရာ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အချို့ကို ကောက်နုတ်ဖော်ပြလိုပါသည်။

၃။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် ဥပဒေ (ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော် ဥပဒေအမှတ် ၈ / ၂၀၁၅)

ဤဥပဒေ ပုဒ်မ ၆ အရ နိုင်ငံတော်သမ္မတက အမိန့်ကြော်ငြာစာဖြင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ရေးရာဝန်ကြီးဌာနကို ဖွဲ့စည်းခဲ့၍ ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့တွင် ဝန်ကြီးဌာနအသစ်တစ်ခု ပေါ်ထွန်း လာခဲ့ပေသည်။

ဤဥပဒေပုဒ်မ ၂ (ခ) တွင် **တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ** ဟူသည်ကို အောက်ပါအတိုင်း အနက် ဖွင့်ဆိုထားပေးသည် -

‘တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဆိုသည်မှာ ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်ကို ပင်ရင်းနိုင်ငံ အဖြစ် သတ်မှတ်၍ စဉ်ဆက်မပြတ် နေထိုင်ခဲ့ကြသော လူမျိုးများကိုဆိုသည်။ ယင်းစကားရပ်တွင် နိုင်ငံသားပြုခွင့်ရသူများနှင့် ဧည့်နိုင်ငံသားများ မပါဝင်။

ပုဒ်မ ၂(စ) တွင် **တိုင်းရင်းသားရေးရာ** ဆိုသည်မှာ တိုင်းရင်းသားတို့၏ စကား၊ စာပေ၊ အနုပညာ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ၊ သမိုင်းအမွေအနှစ်၊ ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အခွင့်အရေးများ ရရှိရေးတို့အပါအဝင် လူမှုဘဝဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး စသည့် ကိစ္စရပ်များကို ဆိုသည်။

ပုဒ်မ ၄ တွင် တိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးများကို ပြဋ္ဌာန်းထားရာတွင် စာပေ အနုပညာ ယဉ်ကျေးမှုရေးရာများအတွက် အောက်ပါပြဋ္ဌာန်းချက်များပါရှိပေသည် -

‘တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေး၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် ရပ်ရွာအေး ချမ်းသာယာရေး၊ ပြည်သူတို့၏ ကိုယ့်ကျင့်တရားအကျိုးငှာ ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ဥပဒေများနှင့် မဆန့် ကျင်လျှင် -

- (က) မိမိတို့၏ စကား၊ စာပေ၊ အနုပညာ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာသနာတို့ကို လွတ်လပ်စွာ ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည်။
- (စ) မိမိတို့၏ ရိုးရာတိုင်းရင်းဆေးပညာများ တိမ်ကောပျောက်မှု မရှိစေရေးအတွက် ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ ဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ခွင့် ရှိသည်။
- (ဆ) မိမိတို့၏ ရှေးဟောင်းအမွေအနှစ်များကို ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခွင့် ရှိသည်။

ပုဒ်မ ၂၂ တွင် ပြစ်မှုအနေဖြင့်

‘မည်သူမျှ ဤဥပဒေပါ တိုင်းရင်းလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ရပိုင်ခွင့်များကို ခိုင်လုံသော အကြောင်းပြချက်မရှိဘဲ ပိတ်ပင်တားဆီးခြင်း မပြုရ’ ဟူ၍ ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။

ထိုသို့ ပုဒ်မ ၂၂ ကိုချိုးဖောက်ပါက ပြစ်ဒဏ်အားဖြင့် တစ်နှစ်ထက်မပို ထောင်ဒဏ်ဖြစ်စေ၊ ကျပ်တစ်သိန်းအထိငွေဒဏ်ဖြစ်စေ၊ ဒဏ်နှစ်ရပ်စလုံးဖြစ်စေ ချမှတ်ရမည်ဟု ပုဒ်မ ၂၃ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားပေးသည်။

၄။ စာပေနှင့် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ဥပဒေ

(ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ဥပဒေ အမှတ် ၁၅ / ၂၀၁၉)

ဤဥပဒေတွင် အခန်း ၂၄ ခန်း၊ ပုဒ်မ ၁၀၂ ခုပါရှိရာ တိုင်းရင်းသားရိုးရာယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်တို့နှင့် ပတ်သက်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ကောက်နုတ်လေ့လာရာတွင် -

ရိုးရာထုံးတမ်း ဓလေ့အမွေအနှစ် ကို ပုဒ်မ ၂၊ ပုဒ်မခွဲ (လ) တွင် အောက်ပါအတိုင်း ကျယ်ပြန့်စွာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားပေးသည်။

၂ (လ) **ရိုးရာထုံးတမ်း ဓလေ့အမွေအနှစ်** ဆိုသည်မှာ ထိတွေ့ကိုင်တွယ်၍ရသည်ဖြစ်စေ၊ မရသည်ဖြစ်စေ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုနှင့် အသိပညာများကို ဖော်ပြသော၊ ပြသသော၊ ပေါ်လွင်စေသော အောက်ပါဖော်ပြချက်တစ်ခုခု သို့မဟုတ် ယင်းတို့၏ ပေါင်းစပ်ဖော်ပြချက်များ ပါဝင်သော အသွင်ပုံစံတစ်ခုခုကိုဆိုသည် -

- (၁) နှုတ်ရေးနှုတ်ရာ ဖော်ပြချက်များဖြစ်သော ပုံဝတ္ထုများ၊ ဝတ္ထုများ၊ ဒဏ္ဍာရီပုံပြင်များ၊ ကဗျာများ၊ စကားထာများနှင့် အခြားသောဇာတ်ကြောင်းပြောခြင်းများ၊ စကားလုံးများ၊ အမှတ်အသားများ၊ အမည်နာမများနှင့် သင်္ကေတများ၊
- (၂) ဂီတဆိုင်ရာ ဖော်ပြချက်များဖြစ်သော တေးသီချင်းများနှင့် ဂီတတီးလုံးများ၊
- (၃) အပြုအမူဆိုင်ရာ ဖော်ပြချက်များဖြစ်သော အက၊ ပြဇာတ်၊ အခမ်းအနားများ၊ ဓလေ့ထုံးစံများ ၊
- (၄) ထိတွေ့ကိုင်တွယ်၍ရသော ဖော်ပြချက်များ (အနုပညာအရ သီးခြားဖန်တီးထုတ်လုပ်ခြင်းများ) ဖြစ်ကြသော ရေးဆွဲခြင်း၊ အလှဆင်ပြုလုပ်ထားသည့် ပုံစံလက်ရာ၊ ခန္ဓာကိုယ်ပေါ်တွင် ဆေးခြယ်ခြင်းအပါအဝင် ဆေးခြယ်ခြင်း၊ ပန်းပုထုခြင်း၊ ထုဆစ်သွန်းလုပ်ခြင်း၊ အိုးထိန်းအတတ်ပညာဖြင့် ပြုလုပ်သည့် လက်ရာ၊ ကြွေထည်၊ မြေထည်၊ ရောင်စုံဖလ်မှန် သို့မဟုတ် ကျောက်မျက်ရတနာများဖြင့် စီခြယ်ခြင်း၊ သစ်သားဖြင့် ပြုလုပ်သည့်လက်ရာ၊ သတ္တုထည်၊ လက်ဝတ်ရတနာ၊ ကျောက်ပုံနှိပ်ခြင်း၊ ရက်လုပ်ခြင်းပြုထားသည့်လက်ရာ၊ ဇာပန်းထိုးပြုလုပ်သည့်လက်ရာ၊ အဝတ်အထည်များ၊ ဖန်ထည်များ၊ ရှေးခေတ်ဝတ်စုံများ၊ လက်မှုပစ္စည်းများ၊ တူရိယာပစ္စည်းများနှင့်

ဗိသုကာပုံစံများ၊ ရိုးရာအမွေအနှစ် လက်ရေးစာများဖြစ်သော ပေစာ၊ ပုရပိုက်စာ၊ ကျောက်စာ၊ အုတ်ခွက်စာ၊ ခေါင်းလောင်းစာ၊ နံရံဆေးရေး၊ မင်္ဂလာများ။

စာပေနှင့် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ဥပဒေ၏ ရည်ရွယ်ချက် ၄ ချက်ကို ပုဒ်မ ၃ တွင် ဖော်ပြထားရာ၌ ပုဒ်မခွဲ (ဃ) တွင် ရိုးရာဓလေ့အမွေအနှစ် ဖော်ပြချက်များကို ကာကွယ်မြှင့်တင်ရေးအတွက် အထောက်အကူ ဖြစ်စေရန်ဟု ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။

ပုဒ်မ ၁၃ အရ မူလဖန်တီးမှုများဖြစ်သည့် စာပေနှင့် အနုပညာလက်ရာများကို အကာအကွယ် ပေးရမည် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ အကာအကွယ်ပေးသည့် လက်ရာများအနက် ပုဒ်မ ၁၃၊ အပိုဒ်ခွဲ (ဆ) တွင် ရိုးရာထုံးတမ်းဓလေ့ အမွေအနှစ်များကို ထပ်ဆင့်ထည့်သွင်း ဖော်ပြထားသည်။

ပုဒ်မ ၁၅၊ ပုဒ်မခွဲ (ခ)အရ ရိုးရာဓလေ့ အမွေအနှစ်ဖော်ပြချက်များကို စုပေါင်းခြင်းအပါအဝင် စာပေ သို့မဟုတ် အနုပညာလက်ရာများကို စုပေါင်းခြင်းတို့ကိုလည်း ဤဥပဒေက အကာအကွယ် ပေးရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားလေသည်။

စာပေနှင့် အနုပညာမူပိုင်ခွင့်ဥပဒေအရ မူပိုင်ခွင့်များကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ် စောင့်ရှောက်ရာ တွင် မူပိုင်ခွင့် အေဂျင်စီလက်အောက်ရှိ မူပိုင်ခွင့်ဦးစီးဌာနတို့တွင် မှတ်ပုံတင်ခြင်းဖြင့် အကာကွယ် ရယူ နိုင်သော်လည်း ပုဒ်မ ၄၅ နှင့် ၅၄ တို့အရ စာပေနှင့် အနုပညာအသီးသီးကို မူပိုင်ရှင်က မှတ်ပုံတင် ခြင်းကို မလုပ်မနေရ မဟုတ်ကြောင်း မှတ်သားသင့်ပေသည်။

ဤဥပဒေတွင် နိုင်ငံတကာက စာပေအနုပညာမူပိုင်ခွင့် Copyright နယ်ပယ်တွင် လက်တွေ့ အောင်မြင်စွာ ကျင့်သုံးလျက်ရှိနေသော စုပေါင်းစီမံခန့်ခွဲသည့် အဖွဲ့အစည်း Collective Management Organization C M O ဖြင့် မူပိုင်ခွင့်ပိုင်ရှင်များ၏ အကျိုးထိခိုက်နစ်နာခြင်းများမှ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် စနစ်ကို အခန်း (၁၉) တွင် ထည့်သွင်း ပြဋ္ဌာန်းထားပေသည်။ ထိုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပက်သတ်သည့် ပုဒ်မ ၆၀၊ ၆၁ နှင့် ၆၂ တို့မှ ကောက်နုတ်ဖော်ပြရလျှင် -

- သက်ဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှု အနုပညာ ကဏ္ဍအလိုက် ဖွဲ့စည်းနိုင်သည်။
- မူပိုင်ခွင့်အေဂျင်စီထံ လျှောက်ထားလျက်ဖွဲ့စည်းရမည်။
- အမြတ်အစွန်းအတွက် မရည်ရွယ်ရ။
- အနုပညာတစ်ရပ်အတွက် အခွင့်အရေးပိုင်ရှင်က အပ်နှံမှသာဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည်။
- စာပေအနုပညာလက်ရာများကိုလက်ခံခြင်း၊ အသုံးပြုသူထံမှ အခကြေးငွေကောက်ခံခြင်း၊ ခွဲဝေပေးခြင်းပြုနိုင်သည်။
- မူပိုင်ခွင့်ပိုင်ရှင်အတွက် အခွင့်အရေးရရှိရန်၊ အခွင့်အရေးကာကွယ်ပေးရန် စေ့စပ်ညှိနှိုင်း ပေးနိုင်သည်။
- စာပေအနုပညာ လက်ရာများကို စုဆောင်းထိန်းသိမ်းခြင်း ပြုနိုင်သည်။

- ပြည်ပ CMO များနှင့် ဆက်သွယ်၍ မူပိုင်ခွင့်ရေးရာ အကူအညီရယူခြင်း အကူအညီပေးခြင်း ပြုနိုင်သည်။
- ဝန်ကြီးဌာန၊ သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးဌာန၊ အေဂျင်စီတို့က ထုတ်ပြန်သော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း၊ ညွှန်ကြားချက်များကို လိုက်နာရမည်။

ရိုးရာဓလေ့ အမွေအနှစ် ဖော်ပြချက်များ သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားစာပေအနုပညာ မူပိုင်ခွင့်များ သည် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းပိုင်ပစ္စည်းမဟုတ်ဘဲ သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသား လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ် လုံး စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်သည့် ပစ္စည်းဖြစ်လေသည်။ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ အရေးဆိုရခြင်းများ ပေါ်ပေါက်လာလျှင်လည်း တစ်ဦးချင်းတစ်ယောက်ချင်းထက် သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားရေးရာ အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ရပ်က ရပ်တည်ဆောက်ရွက်ပေးရမည်ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းအဖွဲ့အစည်းတွင် လည်း သက်ဆိုင်ရာရိုးရာပိုင်ဆိုင်မှုအတွက် ခိုင်မာသော မူဝါဒ၊ သမိုင်းအချက်အလက် သက်သေ အထောက်အထားများ ပြုစုထိန်းသိမ်းထားရန် လိုအပ်ပေသည်။ အဖွဲ့အစည်းကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ စည်းမျဉ်းနှင့်တကွ သက်ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင် သို့မဟုတ် ဌာနများတွင် မှတ်ပုံတင် ထားနိုင်လျှင် ပိုမို ခိုင်မာပေမည်။ အဖွဲ့၏အမှုဆောင်များအပြင် ကျွမ်းကျင်သူများ၊ အကြံပေးများ လည်းပါရှိသင့်သည်။ တစ်ချိန်ချိန်တွင် စာပေနှင့် အနုပညာပိုင်ခွင့်ဥပဒေ စတင်အာဏာ သက်ရောက် လာသောအခါ ယင်းအဖွဲ့အစည်းများသည် C M O အဖြစ်ထိရောက်သော အခန်းကဏ္ဍမှာ ပါဝင်လာရ ပေတော့မည် ဖြစ်ပါသည်။

ကမ္ဘာ့မူပိုင်ခွင့်အဖွဲ့ကြီး ဝိုင်ပို WIPO နှင့် ယူနက်စကို UNESCO အဖွဲ့တို့၏ သဘောထားများ အရ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်ကို တစ်ဖက်က ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရသလို တစ်ဖက်က ယင်းကို Prior Art အဖြစ်အခြေခံ၍ ခေတ်မီအောင် တီထွင်ဆန်းသစ်မှုကိုလည်း အားပေးရန် ဖြစ်သည်။ ယင်းဘက်နှစ်ဘက်ကို မျှတစွာချိန်ညှိ၍ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးရန် တိုက်တွန်း သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် အရိုးကို အရွက်မဖုံးအောင်နှင့် စိတ်ကူးဉာဏ် ရှင်သန်ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေး ကိုလည်း အားပေးရန်လိုလားပေသည်။

၅။ တိုင်းရင်းသားစာပေအနုပညာဆိုင်ရာ လက်တွေ့အဖြစ်အပျက်အချို့

ကချင်ပြည်နယ်မှ ရဝမ်အမျိုးသားရိုးရာ အဆင်ဒီဇိုင်းအဆင်တစ်မျိုးကို အများပိုင်လား သူပိုင် ငါပိုင်လား အငြင်းပွား၍ တရားတဘောင်ဖြစ်ခဲ့ရာ မန္တလေးရုံးထိုင် တရားလွှတ်တော်ချုပ်က မူရင်း အဝတ်အဆင်သည် ရဝမ်တစ်မျိုးသားလုံးပိုင်ဆိုင်သော ရိုးရာပစ္စည်းမှန်သော်လည်း ယင်းအပေါ် အခြေခံ၍ တစ်ဦးတစ်ယောက်က မိမိစိတ်ကူးစိတ်သန်းဖြင့် ထပ်ဆင့်တိုးတက်အောင် တီထွင်ဖန်တီး ထားလျှင် ထိုသူကိုယ်ပိုင်ဖြစ်သွားကြောင်း ၂၀၁၀ ခုနှစ်က ဆုံးဖြတ်ခဲ့လေသည်။

မြန်မာရိုးရာမင်းသားဝတ်စုံ အဆင်တန်ဆာကို သရုပ်ဆောင်အဆိုတော်တစ်ဦး ပုံပျက် ပန်းပျက် ဆန်းသစ်ဝတ်ဆင်နေသဖြင့် မြန်မာ့သဘင် ပညာရှင်အစည်းအရုံးက တားမြစ်ပိတ်ပင်ခဲ့ရ ဖူးသည်။ မကြာမီကလည်း ကချင်အမျိုးသားဝတ်လုံချည်အဆင်ကို အမျိုးသမီးဝတ် အဆင်ဒီဇိုင်း များအဖြစ် ထုတ်လုပ်ရောင်းချနေသဖြင့် ကချင်စာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့က ကန့်ကွက် တားမြစ် ခဲ့သည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ်က ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှု သရုပ်ဖော် ဗုဒ္ဓပူဇော်ယသီချင်းနှင့် ယိမ်းအကများကို ဟိုတယ်များ၊ အရက်ဆိုင်များ၊ ကေတီဗွီများတွင် ဖြစ်ကတတ်ဆန်း သီဆိုကခုန်နေကြသဖြင့် ရခိုင် စာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှုကော်မတီ (ရန်ကုန်) က တရားဝင် ကြေညာချက်ထုတ်ပြီး တားမြစ်ခဲ့ ရသည်။ ထို့ကြေညာချက်အပြည့်အစုံကို လေ့လာသုံးသပ်နိုင်ရန် ဖော်ပြပေးလိုက်ရပါသည်။

“ရခိုင်ဗုဒ္ဓပူဇော်ယတေးသီချင်းနှင့် ရခိုင်ရိုးရာဆီမီးခွက်ယိမ်းအကတို့နှင့် ပတ်သက်၍ ကြေညာချက်ထုတ်ပြန်ခြင်း”

ရက်စွဲ။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ၊ဖေဖော်ဝါရီလ၊ (၁၅) ရက်။

- ၁။ ‘အို - - - မဟာမုနိဘဂဝါ’ အစချီသော ဗုဒ္ဓပူဇော်ယသီချင်းကိုရခိုင်ဂီတစာဆိုရှင် ဦးဦးဘသာ (ရက္ကန်း) က ၁၉၆၅ ခုနှစ်ခန့်က ရေးသားသီကုံးစပ်ဆိုခဲ့ပြီး ရခိုင် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့က ၁၉၆၆ ခုနှစ်၊ ပြည်ထောင်စုနေ့အခမ်းအနား (တောင်ကြီးမြို့) တွင် ယင်းသီချင်းကို ရခိုင်ရိုးရာ ဆီမီးခွက် ယိမ်းအကအဖြစ် သရုပ်ဖော်ကပြခဲ့ရာမှ အလွန်ကျော်ကြားထင်ရှားလာခဲ့ပါသည်။
- ၂။ ယင်းတေးသီချင်းနှင့် ယိမ်းအကသည် မြတ်စွာဘုရားရှင် အမှူးပြုသော အနန္တောအနန္တငါးပါး အား ရှိခိုးပူဇော်ကန်တော့သော ဓမ္မပူဇော်တေးဖြစ်သည့်အပြင် ရခိုင်ရိုးရာပန်းကျင်း စည်တော် များ၊ ရခိုင်ရိုးရာဝတ်စုံအပြည့် ဆင်ယင်သော ယိမ်းသူ ယိမ်းသားများဖြင့် ဂန္ထဝင်မြောက်စွာ သီဆိုတီးမှုတ် ကခုန်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရခိုင်ဘာသာစကား၊ ရခိုင်ကိုယ်ပိုင်တေး သွားသံစဉ်နှင့် ရခိုင်ကိုယ်ပိုင်ဟန်ပန် ကကွက်များဖြင့် ဖန်တီးထားမှုကြောင့်လည်းကောင်း၊ အခြား မည်သည့် လူမျိုးတို့နှင့်မျှမတူ ကွဲပြားခြားနားသော အသွင်လက္ခဏာ ဂုဏ်အင်္ဂါ အပြည့်အဝ ပါရှိနေပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရခိုင်တစ်မျိုးသားလုံး၏ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်အဖြစ် အမြတ်တနိုး တန်ဖိုးထားလျက် ရခိုင်ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့များ၊ ရခိုင် လူမှုရေး အဖွဲ့အစည်း များက ဘာသာရေးနှင့် ဆက်နွှယ်သော ပွဲလမ်းသဘင်နှင့် အခမ်း အနားများတွင် နှစ်ကာလ ရှည်ကြာစွာကပင် ယနေ့တိုင် စဉ်ဆက်မပြတ် သီဆိုကခုန် တင်ဆက်လျက် ရှိကြပါသည်။

၃။ ထို့ကြောင့် အဆိုပါ ဗုဒ္ဓပူဇော်နိယတေးသီချင်းနှင့် ယိမ်းအကတို့ကို ရခိုင်တိုင်းရင်းသား တစ်ရပ်လုံးက ပိုင်ဆိုင်သော ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ဂန္ထဝင်အနုပညာအမွေအနှစ်ဆိုင်ရာအသိပညာ အတတ်ပညာ (Traditional Knowledge) (TK) အဖြစ် အများသဘောတူ ဆန္ဒဖြင့်တရားဝင်သတ်မှတ်လိုက်ကြောင်းနှင့် ယင်းတေးသီချင်းနှင့် ယိမ်းအကကို ရခိုင်အမျိုးသားတစ်ရပ်လုံး၏ မူပိုင်ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု၊ ဂန္ထဝင်အနုပညာအမွေအနှစ် (TK) အနေဖြင့် ဥပဒေနှင့်အညီ ထိရောက်စွာ ထိန်းသိမ်းကာကွယ် စောင့်ရှောက်သွားကြမည်ဖြစ်ကြောင်း အများသူငါ အားလုံးသိရှိ ကြစေရန် ကြေညာလိုက်ပါသည်။

၄။ သို့ဖြစ်ရာ မည်သူမဆို အဆိုပါ ဗုဒ္ဓပူဇော်နိယတေးသီချင်းနှင့် ယိမ်းအကတို့ကို သီဆိုဖြေဖျော်ရာတွင် အောက်ပါသတ်မှတ်ချက်များနှင့်အညီ မပျက်မကွက် လိုက်နာဆောင်ရွက်ကြရန် အသိပေးကြေညာအပ်ပါသည် -

- (က) ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာကို အရင်းခံလျက် အနန္တောအနန္တငါးပါးနှင့် အကျုံးဝင်သည့် အခမ်း အနား ပွဲလမ်းသဘင်မျိုးတွင်သာ သီဆိုကပြရန်၊
- (ခ) အခမ်းအနားပွဲလမ်းသဘင်၏ ဖျော်ဖြေမှုအစီအစဉ်တွင် အလျင်ဦးဆုံးထည့်သွင်းရန်၊
- (ဂ) ရခိုင်ရိုးရာဝတ်စုံအပြည့်အစုံ ဝတ်ဆင်ကာ ဆီးမီးခွက်အစစ် သို့မဟုတ် ဆီမီးခွက်သဏ္ဌာန် မီးတစ်မျိုးမျိုးဖြင့် သီဆိုကပြရန်၊
- (ဃ) သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော စင်မြင့်နေရာပေါ်တွင်သာ သီဆိုကပြရန်၊
- (င) ဦးဦးဘဿာ (ရက္ကန်း) ရေးသားသီကုံးသော ရခိုင်ဂန္ထဝင် ဓမ္မပူဇော်တေးသီချင်း ဖြစ်ကြောင်း ကပြတင်ဆက်မှုမပြုမီ လူသိရှင်ကြားကြေညာပေးရန်၊
- (စ) မူရင်းသံစဉ်နှင့် မူရင်းစာသားများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း လုံးဝမပြုလုပ်ရန်၊
- (ဆ) မူပိုင်ခွင့်ပိုင်ရှင် သို့မဟုတ် ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှုကော်မတီက အခါအားလျော်စွာ လိုအပ်သဖြင့် ထုတ်ပြန်ကြေညာသော သတ်မှတ်ချက်နှင့်အညီသာ အသုံးပြုရန်၊

၅။ ဖော်ပြပါ ဗုဒ္ဓပူဇော်နိယသီချင်းကို ရခိုင်ဂီတစာဆိုရှင် ဦးဦးဘဿာ (ရက္ကန်း) က ၁၉၆၅ ခုနှစ်ခန့်တွင်ရေးသားသီကုံးစပ်ဆိုခဲ့ကြောင်းကို ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဂီတအနုညာရှင်များ၊ ရှေးမီနောက်မီပုဂ္ဂိုလ်များက စုဝေးဆွေးနွေးကြကာ အထောက်အထားအခိုင်အမာဖြင့် အတည်ပြုခဲ့ကြပြီး ဖြစ်ပါသည်။

၆။ ၁၉၇၅ ခုနှစ်တွင် ဦးဦးဘဿာ (ရက္ကန်း) ကွယ်လွန်အနိစ္စရောက်ခဲ့ပြီးနောက် ကျန်ရစ်သူဇနီး ဒေါ်စောညွန့်နှင့် မိသားစုက ယင်းတေးသီချင်း၏ အနုပညာရေးရာမူပိုင်ခွင့် (Copyright) ကို တည်ဆဲ မြန်မာနိုင်ငံမူပိုင်ခွင့်အက်ဥပဒေအရ ယနေ့တိုင်အောင်ရရှိ ပိုင်ဆိုင်လျက်ရှိပါ သည်။ ထို့ကြောင့် မည်သူမဆို ယင်းတေးသီချင်းနှင့် ယိမ်းအကကို အနုပညာအခြေပြု စီးပွားရေး

ကိစ္စ တစ်ရပ်ရပ်အတွက် မည်သည့်နည်းလမ်းဖြင့်မဆို သုံးစွဲလိုပါက ဦးဦးဘဿ (ရက္ကန်း) ၏ သက်ရှိထင်ရှား ဇနီး ဒေါ်စောညွန့်နှင့် မိသားစု သို့မဟုတ် ယင်းတို့က လွှဲအပ်တာဝန်ပေးထားသူ၏ ကြိုတင်ခွင့်ပြုချက်ကို မဖြစ်မနေ ရယူရန်လည်းကောင်း၊ ထိုသို့မရယူဘဲဖြစ်စေ၊ ခွင့်မပြုဘဲဖြစ်စေ လုံးဝမသုံးစွဲကြရန်လည်းကောင်း လေးနက်စွာအသိပေး ကြောညာ အပ်ပါသည်။

၇။ ဖော်ပြပါ ဗုဒ္ဓပူဇော်ဇနီးသီချင်းနှင့် ပတ်သတ်၍ တေးရေးသူ၏ အမည်ကိုဖြစ်စေ၊ တေးခေါင်းစဉ်၊ စာသားအားလုံး သို့မဟုတ် တစ်စိတ်တစ်ဒေသကိုဖြစ်စေ လွှဲမှားစွာဖော်ပြရေးသားခြင်း၊ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း၊ တေးရေးသူ၏ ဂုဏ်သိက္ခာ အခွင့်အရေးကို ထိခိုက်ညှိုးနွမ်းအောင် ပြုလုပ်ခြင်း၊ ခွင့်ပြုချက်မရှိဘဲ စီးပွားရေးအကျိုးငှာ တစ်နည်းနည်းသုံးစွဲခြင်း၊ ရခိုင်တိုင်းရင်းသားများ၏ ဂန္ထဝင်အမွေအနှစ်ကို အလွဲသုံးစားပြုခြင်း၊ သတ်မှတ်တားမြစ်ချက်တစ်ရပ်ရပ်ကို ဖောက်ဖျက်ခြင်း စသည်တို့ကို ကျူးလွန်ခဲ့ပါက တည်ဆဲဥပဒေများနှင့်အညီ ထိရောက်စွာ အရေးယူ ဆောင်ရွက်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း လေးနက်စွာ သတိပေးကြောညာအပ်ပါသည်။

ဒေါ်စောညွန့်
(ဦးဦးဘဿ (ရက္ကန်း) ၏
မူပိုင်ခွင့်ဆက်ခံသူ)

ရခိုင်စာပေနှင့်
ယဉ်ကျေးမှုကော်မတီ
(ရန်ကုန်)

၆။ တစ်ဦးချင်းမက အားလုံး၏ အရေးအရာ

အထက်တွင် ဖော်ပြသကဲ့သို့ တိုင်းရင်းသားရေးရာ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းသည် အစိုးရအဖို့သာမက တိုင်းရင်းသားပြည်သူတစ်ရပ်လုံး၏ အရေးအရာတာဝန်တစ်ရပ်ဖြစ်သည်ကို သဘောပေါက်စေလိုပါသည်။ ယင်းသည် ကိုယ့်ပြည်တွင်းရေးရာ သာမက တစ်ခါတစ်ရံ ပြည်ပက အလွဲသုံးစားပြုခြင်း၊ ပြည်ပက သူတို့ပိုင်အဖြစ် သတ်မှတ်ကြေညာခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်တတ်သဖြင့် နိုင်ငံအချင်းချင်း၊ လူမျိုးအချင်းချင်း စစ်မက်ရန်မီးပင် ဖြစ်ပွားနိုင်ပါသည်။

ဤအကြောင်းအရာနှင့် ပတ်သတ်၍ ပိုမိုအသေးစိတ်လေ့လာလိုပါလျှင် WIPO က ထုတ်ဝေသော IP, TK & TCE/Folklore; A Guide for Countries in Transition စာစောင်နှင့် အောက်ပါ နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များကို ဖတ်ရှုမှတ်သားနိုင်ပါကြောင်း ရေးသားတင်ပြလိုက်ရပါသည်။

- International Covenant on Civil and Political Right, 1966
- ILO Convention on Indigenous and Tribal Peoples, 1989,

- UNESCO Recommendation on Safeguarding of Traditional Culture and Folklore, 1989
- Convention on Biodiversity, 1992 and Nagoya Protocol, 2010
- International Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, 2003
- Universal Declaration on Bioethics and Human Rights, 2005
- Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions, 2005
- United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, 2007

ဦးသန်းမောင် (စစ်တွေ)

တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေ